

A NAIH álláspontja az Európai Bizottság által javasolt új adatvédelmi szabályozással kapcsolatban

Az Európai Bizottság 2012. január 25-én terjesztette a két jogalkotó intézmény, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa elé. A csomag két részből áll: egy rendeletből, amely a jelenleg hatályos adatvédelmi irányelv helyébe lépve az egyének védelmét szabályozza majd a személyes adataik kezelésére nézve, valamint az ilyen adatok szabad áramlását; és egy irányelvből, amely a büntetőjogi együttműködéshez kapcsolódó adatkezelések szabályait rögzíti majd.

A. Az uniós adatvédelmi rendelet tervezetről

Általános célkitűzések:

A NAIH egyetért és támogatja azt a két alapvető célkitűzést, amely már a jelenleg érvényesülő Adatvédelmi Irányelvben is megjelenik: az egyén védelmét, valamint a személyes adatok szabad áramlását az Európai Gazdasági Térségen belül. A Hatóság álláspontja szerint az egységes gazdasági térség zökkenőmentes működésének előfeltétele a harmonizált adatvédelmi szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a gazdasági folyamatokhoz elengedhetetlenül szükséges személyes adatok szabadon áramolhassanak a Térségen belül – az adatok védelmének mindenütt azonos szintje mellett. A harmonizáció ugyanakkor nem zárhatja ki azt sem, hogy bizonyos területeken a nemzeti jogalkotó számára mozgáster maradjon a nemzeti sajátosságoknak megfelelő szabályozás kialakítására.

Részletes rendelkezések:

Területi hatály kiterjesztése

A NAIH üdvözli azt az elképzelést, amely szerint az Európai Unió adatvédelmi szabályozásának területi hatálya kiterjedne mindazon adatkezelésekre, amelyek az Európai Unió területén lakó személyek adataira irányulna, termékek és szolgáltatások nyújtásához kapcsolódnának, vagy az ő magatartásuk megfigyelésére irányulna. Ez a szabály érvényesülne akkor is, ha az adatkezelő nem az Unió valamely tagállamában telepedett le.

Gyermekek jogainak kiemelt védelme

Helyes és támogatandó minden olyan törekvés, mely az érintettek jogainak megerősítését célozza. Különösen a gyermekekre vonatkozó speciális szabályok érdemelnek különös figyelmet.

A felejtéshez való jog (right to be forgotten) és az adatok hordozhatóságához való jog

Az interneten megvalósuló adatkezelések kapcsán nem elegendő a törléshez való jogot biztosítani, hiszen az adatok nem csak egy adatkezelőnél rögzülnek, hanem sok más adathordozón is, ezen túl a keresőmotorok a korábban tárolt verziókat is elérhetővé teszik. Az internet sajátosságaira tekintettel azt is lehetővé kell tenni, hogy az adatalany az adatok minden lehetséges elérési pontján töröltethesse azokat, hiszen csak ez vezet el a tényleges joggyakorláshoz. A hordozhatósághoz való

jog (right to data portability) elősegítené az on-line szolgáltatók közötti váltás lehetőségét az adatalany számára, ugyanakkor ennek gyakorlati megvalósíthatóságát tovább kell vizsgálni.

Adatbiztonsági incidensek jelentési kötelezettsége (data breach notification)

Az adatkezelők felelősségének növelésére, a jogtudatosság erősítésére irányuló szándékot a magyar adatvédelmi hatóság is üdvözli. Az adatvédelmi rendelet tervezete szerint számos új kötelezettség terhelné az adatkezelőket. Bár a NAIH ezekkel a javaslatokkal egyetért, arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a személyes adatok kezelésére vonatkozó szabályok minden adatkezelőre egyaránt érvényesek lesznek. Rendkívül széles körben alkalmazandó volta miatt különös körültekintéssel kell eljárni az adatkezelő szervezeteket érintő új kötelezettségek megfogalmazásakor. Az adatbiztonsági incidensek bejelentésének kötelezettsége (data breach notification) a NAIH álláspontja szerint indokolt és nem jelent aránytalan terhet az adatkezelőkre nézve. A jelentés kötelezettsége tulajdonképpen a ma is létező és elvárható adatbiztonsági intézkedések adminisztratív kiegészítését jelenti. További mérlegelést igényel ugyanakkor, hogy pontosan mely esetekben engedhető meg kivétel a jelentés kötelezettsége alól, és mi lesz a tagállami adatvédelmi hatóságok szerepe az eljárás során.

Új alapelvek (data protection by design és by default)

Az adatvédelem új alapelveiként megjelenő data protection by design és by default a NAIH álláspontja szerint probléma nélkül átültethető lesz a gyakorlatba, ugyanis ezek az elvek az adatkezelők körültekintő eljárása esetén eddig is érvényesültek.

Előzetes adatvédelmi hatásvizsgálat (data protection impact assessment)

Bár a jogalkotói cél világos és üdvözlendő, az adminisztratív terhek túlzott növekedésének lehetőségét rejt magában a magánszférára gyakorolt hatások előzetes felmérésének kötelezettsége (data protection impact assessment). Erre tekintettel csak valóban indokolt esetekben célszerű az ilyen jellegű elemzések elkészítését kötelezővé tenni az adatkezelők számára. Számolni kell azzal, hogy az ilyen elemzések költségesek, és a szabályozás alapvetően az olyan jellegű beruházások alapos végiggondolására irányul, amelyek a magánszférára gyakorolt hatásuk miatt nem kellő körültekintés mellett jogellenes adatkezeléshez, a magánszféra sérelméhez vezethetnek. Erre tekintettel a rendelet tervezetében jelenleg szereplő lista alapos megvitatását várja a NAIH az európai jogalkotótól.

Belső adatvédelmi felelős kinevezése

A belső adatvédelmi felelősök kinevezését a rendelet tervezete szélesebb adatkezelői körben tenné kötelezővé. A belső adatvédelmi felelősök szerepének erősítése egybevághat a NAIH törekvéseivel és az Infotv. által hozott újításokkal. A hazai tapasztalatok birtokában is támogatja a NAIH az európai jogalkotó ilyen erőfeszítéseit.

Személyes adatok továbbítása az Európai Gazdasági Térségen kívülre

Egyértelmű, hogy a nemzetközi adattovábbításra vonatkozó szabályok felülvizsgálatra szorulnak, és a működőképes gazdasági kapcsolatok fenntartása érdekében bizonyos rugalmasságra van szükség. Csak bízni lehet abban, hogy a tervezet formájában létező szabályok alkalmasak lesznek arra, hogy globálisan alkalmazhatóak legyenek, és ilyen módon hozzájárulnak az európai standardok világszintű érvényesítéséhez.

Szorosabb együttműködés a tagállami adatvédelmi hatóságok között

Az erőteljesebb harmonizációból fakadó természetes következményként értékeli a NAIH a tagállami adatvédelmi hatóságok közötti szorosabb együttműködést. Egyik érintett szereplő érdekét sem szolgálja, ha az egyébként harmonizált adatvédelmi szabályozást tagállamról tagállamra eltérően értelmezik és alkalmazzák. Az egységes joggyakorlat kialakításának fontos intézménye lesz az Európai Adatvédelmi Testület (European Data Protection Board), amely minden olyan esetben eljárhat majd, amikor egy tagállami hatóság döntése az adatok szabad áramlását, vagy több tagállamban letelepedett adatalanyok körét érinti. A Testületnek minden tagállam hatóságának vezetője hivatalból tagja lesz, így Magyarország is képviselteti majd magát, amennyiben a jelenlegi elképzelések megvalósulnak.

Jogkövetkezmények egységesítése

A Bizottság javaslata egységes szabályokat rögzítene a jogellenes adatkezelés jogkövetkezményeit illetően is. Ezek a jogkövetkezmények a magyar jogban eddig is rendelkezésre álltak, mindazonáltal a hatóság hasznosnak ítéli, ha ezek uniós szinten is rögzülnek. A harmonizáció mellett szól az is, hogy ilyen módon az érintett helyzete erősödik, és minden tagállamban azonos védelemre és adott esetben kártérítésre számíthat.

B. Az uniós bűnügyi adatkezelési irányelv tervezetről

Jelenleg a 2008/977/IB kerethatározat szabályozza a rendőrségi és bűnügyi igazságügyi adatfeldolgozásokat, de gondot okoz, hogy a Bizottság hatásköre nem terjed ki a kerethatározat végrehajtására és az olyan adatkezelésekre, melyek nem járnak határon átnyúló adattovábbítással, valamint ezen a területen nem működik olyan, általános jogértelmezést segítő tanácsadó testület, mint a 29-es Munkacsoport. Az új irányelv tervezet részletesebben és szigorúbban védi az adatalanyok jogait a bűnügyi-igazságszolgáltatási célú adatkezeléseknél, nagyobb szerepet és felelősséget ad a nemzeti adatvédelmi hatóságoknak, az adatvédelmi felelősöknek, másrészt bevezeti azokat az újdonságokat, amik a technológiai fejlődéssel járnak.

A NAIH egyetért a tervezet célkitűzésével: az alapjogok – különösen a személyes adatok védelmének – tisztelete, ugyanakkor a közbiztonságért felelős és a bűnüldöző hatóságok együttműködésének elősegítése az unióban.

Igen hasznos újítás, hogy az irányelv hatálya nem korlátozódik a határon átnyúló adatcserére, hanem kiterjed a tárgyi hatály alá tartozó bűnügyi célú nemzeti adatkezelésekre is (nem terjed ki ugyanakkor az uniós szervezetek adatkezelésére).

Néhány fogalom új és korszerű, pl. adatvédelmi jogsértés, genetikai adat, biometrikus adat, illetékes hatóság vagy gyermek (utóbbi definícióját az ENSZ gyermekjogi egyezményéből vették át.). Az alapelveknél szintén újítás, hogy az irányelv az adatkezeléseket adatalányok szerint differenciálja (hasonlóan a jelenlegi Europol, Eurojust szabályozáshoz). Kizárólagos adatkezelési jogalap: az adatalány vagy más személy alapvető érdekeinek védelme vagy a közbiztonságot azonnal és komolyan fenyegető veszély elhárítása/megakadályozása, egyéb adatkezelési jogalapokra nem lehet hivatkozni. Különleges adatok kezelésére csak kivételes esetben kerülhet sor (a genetikai adatoknál kifejezetten alaposnak a strasbourgi joggyakorlatra), az automatikus adatfeldolgozásoknál pedig külön kiemelik a törvényben garantált biztonsági előírások feltételét.

A NAIH üdvözli az adatalányok jogainak erősítését és részletes kibontását. Az egyes országoknak biztosítani kell a könnyen érthető tájékoztatást és főszabályként az ingyenes joggyakorlást. A tájékoztatásnak ki kell terjednie a személyes adatok tárolásának idejére, a törléshez/javításhoz való jogra és panasztétel lehetőségére. Az adatalányok hozzáférési joga természetesen törvényben továbbra is korlátozható bizonyos adatfajtáknál, de a közvetlen hozzáférés tilalma esetén kötelező a tájékoztatás az adtavédelmi felügyeleti hatósághoz való fordulás lehetőségéről, amely ellenőrzési jogait az adatalány érdekében kell, hogy gyakorolja és vizsgálatának eredményéről az adatalány felé köteles tájékoztatást adnia.

Szintén támogatandó az adatkezelők kötelezettségeinek pontos és részletes meghatározása azzal, hogy az adott tagállamnak mögöttes felelőssége van a by design/by default –ra vonatkozó adatkezelői kötelezettségek biztosításánál. A közös adatkezelőknek („joint controllers”) egymás között részletesen tisztázni kell a feladatmegosztást, különös tekintettel az adatalányok jogaira. Az adatfeldolgozóknál új elem, hogy amennyiben az adatkezelő által adott utasítási körön kívül is kezel személyes adatot, automatikusan (saját jogon) közös adatkezelővé válik. A tagállamnak gondoskodnia kell arról, hogy az adatfeldolgozásról törvényi szabályozás szóljon. A károkért való felelősség is közös, kivéve, ha az egyik adatkezelő bizonyítja a másik adatkezelő/adatfeldolgozó ellenében a saját vétlenségét. Az adatkezelőknek és adatfeldolgozóiknak fő műveleteikről dokumentációt kell vezetni és kötelező együttműködniük az adatvédelmi hatóságokkal.

A NAIH véleménye szerint ezeknél a speciális adatkezeléseknél igen fontos elem a külön adatbiztonsági kategóriák bevezetése (equipment access-control, data media control, user control, data access control, communication control, input control, transport control, recovery, integrity).

Az irányelv természetesen sok ponton kapcsolódik, visszautal a rendelet tervezet szabályozásához (például előzetes ellenőrzés, adatvédelmi jogsértések bejelentése, adatvédelmi hatóságok függetlensége), biztosítva ezzel az uniós adatvédelmi csomag egységét és koherenciáját.

2012-10-09